

Revidované priority Slovenskej rektorskej konferencie na obdobie rokov 2021 - 2025
„Moderné vysoké školy, silný manažment, univerzitná identita“

Predložený návrh programových priorít SRK vychádza z univerzálne akceptovaných princípov vysokoškolskej politiky. V každej demokratickej spoločnosti sú univerzity a vysoké školy kľúčovými inštitúciami, ktoré vzdelávajú a vychovávajú mladú generáciu; tvoria, uchovávajú a rozvíjajú poznatky a významne prispievajú k tvorbe a šíreniu umenia a kultúry; podporujú hospodársky rozvoj regiónov a spoločnosti ako takej. Sú to inštitúcie, ktoré spájajú vzdelávanie, výskum, umenie a inovácie do jedného celku - tzv. znalostného trojuholníka. Vysoké školy tiež povzbudzujú kritické a nezávislé myslenie a musia aktívne podporovať lepšie porozumenie sveta, propagovať toleranciu a mier. Za každých okolností podporujú demokratické princípy a dôslednú ochranu základných ľudských práv a slobôd.

Slovenská spoločnosť nedokáže plne využiť potenciál svojich vysokoškolských inštitúcií. Vo verejnom diskurze sa objavujú návrhy usilujúce o redukciu poslania vysokých škôl výhradne na plnenie úloh súvisiacich so zamestnanosťou a aktuálnymi potrebami trhu práce, príp. produkciou inovácií. V nadväznosti na už prebiehajúce zmeny v hospodárstve a spoločnosti a s nástupom 4. priemyselnej revolúcie, na svetové trendy ako globalizácia, internacionalizácia, smart technológie a rozvoj umelej inteligencie, ale aj vzhľadom na vysoko aktuálnu potrebu riešiť klimatické zmeny, či pretrvávajúce sociálne rozdiely, je dnes zásadné sformulovať a prijať novú dlhodobú víziu slovenského vysokého školstva. Z tohto dôvodu SRK považuje za podstatné, aby štát neprenášal svoju zodpovednosť za vysoké školstvo na trh práce a zamestnávateľov.

Pre ďalší rozvoj vysokých škôl v nasledujúcich rokoch bude zásadné, do akej miery im štát vyjadrí dôveru udelením vyššej miery inštitucionálnej autonómie. Vysoké školy zároveň budú viazané zodpovednosťou za úroveň poskytovaných vzdelávacích, ale aj výskumných a ďalších tvorivých činností. SRK je pripravená byť súčinná politickej reprezentácii pri implementácii uvedených cieľov, ktoré sú nástrojom ako dosiahnuť priority vlády SR prijaté v jej základných strategických dokumentoch, akými sú Programové vyhlásenie vlády SR a Plán obnovy a odolnosti SR.

Vysoké školy a univerzity aj v čase globálneho ohrozenia ochorením Covid-19 preukázali schopnosť transformácie vzdelávania a flexibility riadenia. Pre ďalší vývoj bude potrebné pokračovať v digitalizácii činností a služieb so zreteľom na ich kvalitu.

Pre naplnenie uvedených cieľov SRK považuje za nevyhnutné splnenie týchto predpokladov:

A. vytvoriť moderné a atraktívne podmienky pre študentov vysokých škôl a to:

1. **Pokračovaním investícií do vysokoškolskej infraštruktúry nielen z Európskych štrukturálnych a investičných fondov, ale aj zo štátneho rozpočtu.** Študenti musia mať k dispozícii kvalitnú a ekologicky udržateľnú vysokoškolskú infraštruktúru vrátane ubytovacích kapacít. Dlhodobým cieľom musí byť budovanie modernej a udržateľnej vysokoškolskej infraštruktúry vrátane ekologických parametrov typu zelených budov so smart riešeniami, ktorá bude minimalizovať negatívny dopad na životné prostredie efektívnym využívaním energií, vody a ostatných prírodných zdrojov, bude ochraňovať zdravie jej používateľov, zvyšovať produktivitu zamestnancov a zlepšovať výsledky práce študentov.

2. **Podporou inkluzívneho vysokoškolského prostredia**, ktoré bude slúžiť rôznorodým skupinám študentov a ich potrebám. Štát by mal vo väčšej miere podporovať rôznorodé finančné nástroje (pôžičky, sociálne štipendia, granty), ktoré umožnia vysokoškolské štúdium aj mladým ľuďom z málo zastúpených sociálnych (marginalizovaných) skupín obyvateľstva.
3. **Rozvojom internacionálneho vysokoškolského prostredia**. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR musí prijať a rozvíjať stratégiu internacionalizácie, ktorá bude základom pre rozvoj v tejto oblasti a štát musí vyčleniť finančné prostriedky na tvorbu študijných programov vo svetových jazykoch, spoločné študijné programy a podporu služieb pre účastníkov zahraničných mobilít. Žiadame zjednodušiť administratívne procesy v súvislosti s pobytom zahraničných študentov a akademikov z tzv. tretích krajín, ktorí prichádzajú na Slovensko na študijné, prednáškové, výskumné/umelecké pobyty na vysokých školách a ďalších výskumných inštitúciách nielen na základe vládnych štipendijných programov. Cieľový nábor zahraničných študentov a akademikov pomôže vytvoriť konkurenčné prostredie na slovenských vysokých školách, podporí kvalitu, zvýši medzinárodnú spoluprácu a viditeľnosť slovenských vysokých škôl a podporí internacionalizáciu, ktorá ovplyvní domácich študentov.
4. **Upravením podmienok prijímania zamestnancov vo verejnej, štátnej, ale aj súkromnej sfére pre absolventov všetkých stupňov**. Štát a verejná správa by mali zabezpečiť zamestnateľnosť aj absolventov bakalárskych študijných programov a bakalárskych profesijných študijných programov, rovnako aj súkromná sféra by mala upraviť požiadavky na svojich budúcich zamestnancov s cieľom celospoločenskej akceptácie vysokoškolského vzdelania prvého stupňa vo vybraných oblastiach hospodárskej praxe. V tejto oblasti bude zásadné aj partnerstvo so zamestnávateľmi a ich zapojenie do pracovných komisií na jednotlivých vysokých školách, ktoré budú pripravovať nové opisy študijných programov.

B. vytvoriť vhodný flexibilný legislatívny rámec:

1. **Prijatím nového vysokoškolského zákona** a súvisiacich právnych noriem. Nový vysokoškolský zákon musí umožniť individualizmus pri formulácii poslania vysokej školy a spôsobu jeho napĺňania, štruktúry a riadenia na princípe „*explain and comply*“. Dnešné vysoké školy potrebujú také právne rámce, ktoré by zefektívnili a zoštíhlili v súčasnosti komplikované a zdĺhavé riadenie. Právomoci a zodpovednosť akademických orgánov musia byť v rovnováhe, ale zároveň musia podporiť silný manažment v každej inštitúcii. Zároveň musí byť podporovaná väzba s externým prostredím. Týmto spôsobom bude posilnená inštitucionálna autonómia, zachované akademické slobody a práva, ako aj zodpovednosť vysokej školy s dôrazom na jej integritu. Zároveň bude prirodzeným spôsobom zdola nahor podporená diverzifikácia vysokoškolského prostredia založená na definovaní poslania vysokej školy, ktoré bude prepojené so zavádzaným novým systémom hodnotenia kvality vysokých škôl, s pripravovaným novým spôsobom hodnotenia vedecko-výskumnej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti a prepojené aj so systémom financovania. Snaha o diverzifikáciu nesmie byť sprevádzaná reštriktívnymi finančnými podmienkami pre vysoké školy, ktoré sa rozhodnú uprednostniť plnenie regionálnych potrieb pred národnými a európskymi.
2. **Novelizáciou zákona č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva v správnom konaní**. V nadväznosti na prijímané korekcie získaných prostriedkov z fondov EÚ, ktorým čelia vysoké školy a ktoré ich môžu

existenčne ohroziť, žiadame odstrániť existujúce rozpory medzi vyššími a nižšími právnymi normami a optimalizovať právnu úpravu v tejto oblasti.

C. vytvoriť prostredie stimulujúce rozvoj, rast a konkurencieschopnosť:

1. **Každoročným navýšením investícií zo štátneho rozpočtu na vysoké školy o min. 60 mil. eur** (mimo EŠIF, sociálnej podpory študentov, valorizácie miezd a doplatenia minimálnej mzdy) aspoň na úroveň priemerného podielu HDP ostatných krajín V4. Vysoké školstvo je súčasťou verejného bohatstva krajiny a štát má preto zodpovednosť za jeho financovanie, čím vytvára podmienky pre jeho fungovanie, rozvoj, ale aj konkurencieschopnosť.
2. **Vyčlenením dodatočných finančných prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti SR, ktoré ale nemajú nahradiť investície z národných zdrojov.** Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR musí už v procese jeho schvaľovania aktívne komunikovať s jednotlivými vysokými školami o alokácii zdrojov medzi vymedzené priority. Vysoké školy tak budú môcť začať s prípravou projektovej dokumentácie a verejných obstarávaní.
3. **Prijatím nového modelu financovania vysokého školstva, ktorý bude podporovať transparentnosť, objektívnosť, udržateľnosť a otvorenosť vysokoškolského sektora.** Vysoké školy budú musieť zaviesť také formy vzdelávania na splnenie nových akreditačných štandardov, ktoré budú orientované na študentov. To prinesie nárast nákladov na vzdelávanie, ale aj zavádzanie nových metód vzdelávania založených napr. na intenzívnejšom využívaní IKT, internacionalizáciu a početnejšie služby pre študentov. Uvedené zmeny sú tiež nevyhnutné pre samotnú atraktívnosť slovenského vysokého školstva, ale prinášajú aj potrebu nárastu finančných investícií.
4. **Podporou vedeckej, výskumnej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti** nielen na vysokých školách, ale v národnom kontexte. SR sa zaviazala do roku 2020 navýšiť svoje výdavky na výskum a vývoj na 1,2 % HDP, pričom cieľom EÚ boli 3 %. SR však neplní ani tento málo ambiciózny cieľ, čo sa v konečnom dôsledku odráža v hospodárstve prevahou pracovných miest s nízkou pridanou hodnotou, nízkou produktivitou práce a teda nižšími príjmami štátneho rozpočtu. Rozvoj výskumného prostredia je dôležitý aj pre rozvoj slovenských vysokých škôl a ich úspešnosť v európskych programoch. Vývoj v nasledujúcich rokoch pôjde smerom k podpore multilaterálneho princípu podpory vzdelávania z programov Erasmus+ a Horizont Európa a slovenské vysoké školy musia mať podporu zo strany štátu k účasti v nich. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR musí vytvoriť schémy na finančnú podporu účasti slovenských univerzít v týchto programoch aj cez svoju Agentúru na podporu výskumu a vývoja. Slovenské vysoké školy potrebujú transparentný, flexibilný, stabilný a neprebyrokratizovaný systém pridelovania strednodobých a krátkodobých grantov na rozvoj a vedecko-výskumné ciele a osobitne aj pre mladých výskumníkov.
5. **Prijatím národnej stratégie otvorenej vedy („Open Science“) a otvoreného prístupu („Open Access“),** ktorá bude plne v súlade s európskym vývojom. Výskum financovaný z verejných zdrojov musí byť verejne dostupný, ak túto otvorenosť neobmedzujú zákonné dôvody. S otvorenosťou vedy súvisí aj posudzovanie kvality vedeckých a umeleckých výstupov vysokých škôl, ktoré je zásadné pre diverzifikáciu vysokoškolského sektora. Systém hodnotenia výskumnej a tvorivej umeleckej činnosti musí byť zavedený s ohľadom na národné špecifiká pri zachovaní medzinárodných benchmarkov. Hodnotenie sa má zamerať nielen na kvalitu, ale aj na obsah vrátane jeho budúceho

dopadu a kreativitu a brať do úvahy rôznorodosť vedných odborov. Výsledky hodnotenia sa musia ďalej preniesť aj do systému financovania vysokých škôl, aby boli adekvátne financované excelentné a špičkové pracoviská, jednotlivci a tímy, čím sa podporí konkurencieschopnosť v medzinárodnom meradle nielen príslušných vysokých škôl, ale sektora ako takého.

Uvedené odporúčania sú plne v súlade s Trvalo udržateľnými cieľmi, ktoré prijala OSN a so zámermi politiky súdržnosti EÚ na programové obdobie 2021 – 2027 a Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030.

Schválené členmi SRK per rollam 21. mája 2021

Za SRK: Dr. h. c. prof. Ing. Rudolf Kropil, PhD., prezident SRK